

Fakulteten Lärande och
Samhälle
Samhälle – Kultur - Identitet

**Examensarbete i fördjupningsämnet
Samhällskunskap och lärande
15 högskolepoäng, avancerad nivå**

**Att främja läsning i ämnet
samhällskunskap**

- en fallstudie om lärares inställning till läsning i ett läsprojekt

To promote reading in the subject of social studies

- *a case study on teacher's attitude to reading in a reading project*

Linda Bruhn

Examensprofil senare skolår och
gymnasium/vuxenutbildning, 330hp
20190603

Examinator: Lars Pålsson Syll
Handledare: Jan Andersson

Förord

Som undervisande lärare var jag då, vårterminen 2017, med i uppstarten av en läsgrupp på en gymnasieskola i södra Sverige. Skolan driver idag ett projekt kopplat till läsning på skolan. Då (och även nu såklart) läste jag med mina elever i ämnet samhällskunskap och fick stöd och hjälp av bibliotekarierna på skolan kring den litteratur och de texter som jag använde mig av i kurserna Samhällskunskap 1b och 2. I samtal med bibliotekarierna kom frågan allt för ofta upp: Varför läses det inte litteratur i alla ämnen när vi alla vet vilka fördelar det får med sig för våra elever?

När läsprojektet sjosattes på skolan, hösten 2019, och alla skolans lärare fick informationen om att ett läsprojekt startat, med målet att göra skolan till en läsande skola, nappade inte allt för många av lärarna. Läsgruppen frågade sig: Hur kan projektet utvecklas för att få flera lärare till att vilja börja läsa litteratur i sina ämnen? Därmed fick jag frågan av läsgruppen om att göra en utvärdering utifrån lärarnas inställning till att läsa med sina elever i undervisningen.

Ett stort tack till alla som har medverkat i utvärderingen, och ett extra stort tack vill jag rikta till bibliotekarierna på skolan som har stöttat mig när det gäller läsning av litteratur i mina ämnen, samhällskunskap och svenska.

Tack även till min handledare Jan Andersson som under åren har gett mig värdefulla tips och följt mig på min resa mot att nu tillslut få tid till att genomföra mitt examensarbete.

Linda Bruhn

Abstract

Min studie är en verksamhetsiniterad fallstudie på uppdrag av en gymnasieskola i södra Sverige och som vill utvärdera ett pågående läsprojekt. Den tillsatta läsgruppen på skolan, som håller i läsprojektet, anser att allt för många lärare idag inte läser med sina elever i den dagliga undervisningen. Detta trots att alla vet hur viktigt det är att läsa. Ansvar kan tyckas ligga på samhället, men framför allt är det skolans och lärarens uppdrag att utbilda våra elever till läsare. Det gäller alla lärare, inte bara de som undervisar i ämnen som svenska och engelska. Det är lika viktigt, om än viktigare att eleverna läser olika texter, litteratur och genrer i andra ämnen, för att kunna förstå det samhälle vi lever i. Forskning visar på att det ger stora vinster att läsa med eleverna varje dag, både för elevens utveckling av sin språkliga förmåga, sin läsförmåga, sin empatiska förmåga och sina kunskaper inom olika ämnen.

Fallstudien genomförs inom ramen för det läsprojekt som gymnasieskolan arbetar med och utgår ifrån läsning i ämnet samhällskunskap på det samhällsvetenskapliga programmet. Följande frågeställningar presenteras, bearbetas och besvaras: ”Hur är lärares inställning till att läsa litteratur med sina elever i ämnet samhällskunskap?” och ”Vilka svårigheter framkommer vid implementeringen av läsning i samhällskunskap?”

Resultatet av den empiri som framkom efter fallstudien visar på att lärarna anser att det ligger i sitt uppdrag att utbilda sina elever till läsare och alla lärarna är positiva till att läsa med sina elever inom ämnet samhällskunskap. Svårigheten de möter och som begränsar läsningen är framför allt två faktorer: tid och innehållet i de kurser de undervisar i. Faktorer som ligger utom lärarens kontroll med tanke på arbetsgivarnas allt högre krav på fler undervisningstimmar, och innehållet i kurserna. Dock kvarstår faktum att fler lärare borde läsa mer med sina elever och läsningen bör få en större plats i undervisningen.

Nyckelord: bibliotek, gymnasieskola, implementering, litteratur, lärare, läsning, läsförmåga, samhälle, samhällskunskap, skola, språk, styrdokument, undervisning, utveckling.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställning	7
1.3 Hypotes.....	7
2. Litteraturgenomgång.....	8
2.1 Teoretiskt ramverk	8
2.1.1 Skolans styrdokument.....	8
2.1.2 Kulturrådets handlingsprogram – Främja läsning	9
2.1.3 Skolverkets Läslyftet	11
2.2 Tidigare forskning	12
2.2.1 Linda B Gambrell - <i>Seven rules of engagement</i>	12
2.2.2 Cecilia Gärdén - <i>Skolbibliotekets roll för elevers lärande</i>	13
3. Metod	16
3.1 Val av metod	16
3.2 Beskrivning av läsprojektet.....	17
3.3 Urval.....	18
3.4 Genomförande.....	19
3.5 Reliabilitet och validitet	20
3.6 Forskningsetik	21
4. Resultat	22
4.1 Läraren	22
4.1.1 Läsning i samhällskunskap.....	22
4.1.2 Läsning i läsprojektet.....	23
4.1.3 Inställning till läsning och läsprojektet utifrån enkätformulär	25
4.2 Rektor.....	25
4.2.1 Läsning i undervisningen.....	25
4.2.2 Läsning i läsprojektet.....	26
4.3 Bibliotekarie	28
5. Analys och diskussion.....	29
5.1 Analys av resultat	29
5.2 Diskussion	32
5.3 Metoddiskussion.....	34
5.4 Framtida forskning	34
Referenser	35
Bilaga 1	37

Intervjuguide lärare	37
Bilaga 2	38
Intervjuguide rektor.....	38
Bilaga 3	39
Intervjuguide bibliotekarie	39
Bilaga 4	40
Enkätformulär lärare	40
Bilaga 5	42
Mail till lärare.....	42

1. Inledning

I den nationella debatten kring dagens skola pratas det allt för ofta om våra elevers försämrade kunskapsutveckling. Sökandet efter den faktiska orsaken till denna negativa utveckling underhåller en hel nations medborgare. Åsikterna är många, och likaså alla de projekt som startats upp runt om i landet. Satsningar inom skolan som på sikt ska öka elevernas kunskaper inom olika områden. Allt detta i spåren efter den kraftiga försämringen av PISA resultaten 2012. Debatten och tal om satsningar flödade i alla rum och efter upphämtningen 2015 har det pågått ett politiskt spel om den svenska skolan på alla nivåer.

En av alla de satsningar för att öka de svenska elevernas prestationer och kunskaper handlar om att öka elevernas språkliga förmåga genom läsning. 2013 presenterade regeringen propositionen *Läsa för livet* där det presenteras mål för litteratur- och läsfrämjande. Det innebär att:

...alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.¹

En proposition med hopp om att hela Sverige på sikt blir en läsande nation. Ett mål som därefter lämnades över till Kulturrådet genom regleringsbrevet 2014 där uppdraget låg i att ta fram ett handlingsprogram för att främja läsning.²

Kulturrådets handlingsprogram kom att bli en stor kompetensutvecklingsatsning för både skola, förskola och skolbibliotek. En satsning med bidrag till prioriterade grupper för att öka läsvanor, främja läsning och tillgänglighet till litteratur på alla språk. En satsning för alla.³

Skolverket tar även sitt ansvar och ett grepp om att öka elevers kunskapsutveckling genom sin satsning - *Läsluftet*. Ett projekt som grundar sig i kollegialt lärande för utveckling av elevers läsande och skrivande i alla ämnen.⁴

Skolbibliotekens uppdrag ute på skolorna har även uppmärksammats i satsningar om vad som ökar elevers kunskapsutveckling. Genom en forskningsöversikt, utförd av Cecilia Gärdén och på uppdrag av Kungliga biblioteket och nationell biblioteksstrategi, söker de svar på om

¹ Regeringens proposition, 2013/14:3. *Läsa för livet*. s.1

² Ibid.

³ Statens kulturråd. Handlingsprogram för läsfrämjande. *Främja läsning*. Stockholm: 2019

⁴ Statens Skolverk. *Läsluftet i skolan. Planera och organisera för kollegialt lärande*. 2018.

skolbibliotekens roll i den pedagogiska verksamheten kan vara en hjälp för att utveckla elevernas kunskaper, läsvanor och läsförmågor.⁵

Att implementera ovanstående satsningar och andra politiska beslut, som fattas i riksdag och regering och på andra viktiga instanser, i skolan och dess klassrum, kan vara äck så svårt. Speciellt i förhållande till det arbete som rektorer och lärare gör varje dag. Skolpolitiken formas på olika nivåer i skolsystemet, men det är rektorer och lärare som är nyckelaktörer i dessa processer. Att då på en gymnasieskola i en universitetsstad i södra Sverige, försöka implementera strategier och projekt för att öka elevernas kunskapsutveckling med hjälp av läsning är svårt. Ett läsprojekt har under läsåret implementerats på skolan för att få fler lärare till att läsa litteratur i alla ämnen.

Inom ämnet samhällskunskap ska undervisningen utveckla elevernas kunskaper och förståelse för människors olika livsvillkor och detta med utgångspunkt i olika samhällsfrågor:

Politiska, sociala och ekonomiska band sammanlänkar i dag människor i olika samhällen över hela världen. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna inklusive barns och ungdomars rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla förståelse för frågor om arbetsliv, resurser och hållbar utveckling.⁶

Sedan ska eleverna ta till sig kunskaperna om ovanstående på olika sätt med hjälp av olika metoder. Läsning är en metod att tillägna sig kunskaper på. Texter och litteratur av olika slag ger oss denna kunskap. Att läsa litteratur inom ramen för ämnet samhällskunskap kan ge eleven större förståelse för den kunskap som ämnet innefattar. Genom att ta till sig information från olika texter och genrer kan elevens motivation till läsning och lärande öka.

Dock är det allt för få lärare som läser litteratur med sina elever i ämnet. Allt för ofta är det läraren som föreläser och eleverna som lyssnar. Samhällskunskap är ett komplext ämne som kräver stor förståelse för olika situationer och fenomen, förståelse för olika människor och deras livsöden. För att hjälpa eleverna kan vi ta hjälp av litteratur, texter och genrer av olika slags.

⁵ Gärdén, Cecilia. *Skolbibliotekets roll för elevers lärande. En forsknings- och kunskapsöversikt år 2010-2015*. Linköping: LTAB, 2017. s.8

⁶ Skolverket. *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Edita. 2011. s.143.

1.1 Syfte

Syftet med denna fallstudie är att utvärdera ett läsprojekt på en gymnasieskola i södra Sverige. Projektet är skapat av en tillsatt läsgrupp och som tar sin utgångspunkt i Kulturrådets handlingsprogram för läsfrämjande för att öka läsförståelsen bland eleverna på skolan. Målet med läsprojektet är att på sikt göra skolan till en läsande skola. Jag är delvis en del av denna verksamhet då jag vid läsprojektets uppstart, 2017, arbetade på skolan och var då med i läsgruppen. Nu två år senare är jag tillbaka och arbetar deltid på skolan, och får ta del av hur läsprojektet har implementerats på skolan. Avsikten med utvärderingen är att studera lärares inställning till läsning av litteratur i undervisningen i samhällskunskap, på det samhällsvetenskapliga programmet, och vilka svårigheter det för med sig att implementera läsningen i undervisningen.

1.2 Frågeställning

- Hur är lärares inställning till att läsa litteratur med sina elever i ämnet samhällskunskap?
- Vilka svårigheter framkommer vid implementeringen av läsning i samhällskunskap?

1.3 Hypotes

Lärare använder sig inte av läsning av litteratur i undervisningen inom ämnet samhällskunskap då de anser att tiden det kostar tar från undervisningen. Detta trots att de vet vilka fördelar läsning med elever får för både kunskapsinhämtning, utvecklandet av elevens språk- och läsförståelse.

2. Litteraturgenomgång

I detta avsnitt presenteras den litteratur som utgör det teoretiska ramverket och där de teorier och begrepp som är centrala i analysdelen behandlas. Tidigare forskning kring ämnet som är av vikt för denna fallstudie presenteras även.

2.1 Teoretiskt ramverk

2.1.1 Skolans styrdokument

Enligt skollagen (2010:800) ska elevens utbildning grunda sig på att utveckla kunskaper och värden. Utbildningen och skolan ska främja elevens utveckling till ett livslångt lärande. Skolan ska lära ut de demokratiska värden som vårt samhälle vilar på, samt skapa förståelse för mänskliga rättigheter och allas lika värde. Människans egenvärde ska framhävas och så även respekten för den miljö som vi alla delar.⁷

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling.⁸

Skolans uppdrag ska framför allt förmedla kunskaper genom att skapa stimulerande lärmiljöer för elevens kunskapsupphämtning. Att utbilda eleverna till ansvarsfulla samhällsmedborgare som aktivt deltar och bidrar till ett bättre samhälle är förutsättningar för att de i framtiden ska kunna arbeta och verka i samhället utifrån de värden som samhället vilar på.⁹

Att främja kunskap och lärande är skolans huvuduppdrag. Begreppet kunskap kan enligt skolverket sammanfattas med följande former: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Fyra begrepp som eleven ska bli bekant med och som samspelar med varandra i undervisningen. Målet är att eleverna ska förstå att nya kunskaper ger nya insikter och att detta

⁷Skolverket. 2011.

⁸ Ibid. s. 5.

⁹ Ibid.

leder till utveckling på det personliga planet. Att skapa en positiv inställning till lärande stärker elevens självförtroende till sig själv, till samhället och till framtiden.¹⁰

Examensmålen för det samhällsvetenskapliga programmet ska utifrån skolans övergripande mål och grundläggande värden utveckla elevernas kunskaper om olika samhällsförhållanden både i Sverige och i övriga världen. Att ge eleven en förståelse för hur samspelet mellan individ och samhälle ter sig, men även över hur människors livsvillkor förhåller sig då som nu. Dessutom ska undervisningen genomsyras av sakfrågor som rör dels demokrati, etik, genus och miljö och dels frågor som rör makt ur olika aspekter samt hur vi skapar ett hållbart samhälle. Enligt examensmålen ska eleven även få ett historiskt perspektiv för att kunna förstå hur samhället har förändrats och vilka förändringar som kan väntas i framtiden.¹¹

Syftet i ämnet samhällskunskap utgår från ovanstående examensmål, men preciseras ytterligare genom ett antal punkter kring vilka kunskaper som eleverna ska utveckla:

1. Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Kunskaper om historiska förutsättningar betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.¹²

Att kunna ta till sig denna kunskap och utveckla förståelse kräver att eleverna kan använda sig av olika samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder, vilket också kräver ett kritiskt förhållningssätt till de källor de använder sig av.¹³

2.1.2 Kulturrådets handlingsprogram – Främja läsning

Kulturrådet har sedan 1990-talet arbetat för läsfrämjande och delat ut medel till olika projekt. Rådet utgår ifrån att litteraturen är en konstform och att läsning är en konstnärlig upplevelse. Denna form och upplevelse ligger till grund för kunskapsinhämtning och bildning i och om det samhälle vi lever i. Ett demokratiskt samhälle som bygger på att alla kan ta del av samhällslivet. Att inte vara en läsare begränsar möjligheterna till att ta del av det som finns, exempelvis nyhetsrapporteringar, information av olika slag och litteratur. Det är inte bara

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid. s.143.

¹³ Ibid.

klassklyftorna som har ökat i Sverige, utan så även läsklyftorna. Detta är en av anledningar till att Kulturrådet vill att det arbetas aktivt med läsfrämjande insatser på olika plan.¹⁴

I regleringsbrevet 2014 fick Kulturrådet i uppdrag att ta fram ett handlingsprogram för att främja läsning, då riksdagen beslutat om nya nationella mål för litteratur och läsfrämjande. De mål som sattes upp utgår ifrån citatet i inledning och de insatser som görs syftar till att läsförmågan ska förbättras, att fler tar del av både fack- och skönlitteratur och att kunskap om läsningens betydelse för utbildning och aktivt deltagande i samhällslivet ökar. Fokus i handlingsprogrammet ligger på att alla ska ha tillgång till litteratur av hög kvalitet och som är anpassad utifrån den enskildes nivå och behov.¹⁵

I handlingsprogrammet förtydligas vad som menas med läsfrämjande:

...ta bort hinder för läsning och öppna vägar till litteratur, bidra till att människor kan utveckla alla sina språk, stärka läsarens självförtroende och läsidentitet, öka tillgängligheten av en mångfald till litteratur på olika språk och i olika format för läsare i alla åldrar, ge fler möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur.¹⁶

Trots att det i handlingsprogrammet finns prioriterade målgrupper, omfattar satsningarna hela befolkningen. Det ska finnas stöttning även för vuxna och de som redan är läsvana eller de som är avancerade läsare.¹⁷

Det framgår i programmet att kunskap ska ligga till grund för utveckling och att lyfta läsning i olika sammanhang är viktigt för att medvetengöra läsandets rum som skola, bibliotek, föreningsliv men även att betydelsen för läsande förebilder som vuxna. Den läskultur som finns i familjen påverkar både barnets språkutveckling och läsidentitet.¹⁸

I handlingsprogrammet lyfts även regleringsbrevet för 2019 som uppmuntrar bibliotekets roll för att främja läsning ytterligare och då för socioekonomiskt svaga områden. Här prioriteras barn och ungas behov för att skapa bättre förutsättning för delaktighet i samhället. Kopplingen mellan personlig utveckling, välmående och läsning är bra för både individen och samhället.

Andra viktiga punkter som innefattar handlingsprogrammet är att stärka språkutvecklingen på alla språk. Individen har rätt att utveckla alla sina språk och det har stor betydelse för ens identitet. Att göra läsningen tillgänglig är också en viktig aspekt för att kunna främja läsning

¹⁴ Statens kulturråd. Handlingsprogram för läsfrämjande. *Främja läsning*. Stockholm: 2019

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid. s5.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

och utifrån bibliotekslagen har alla rätt att ta del av bibliotekets verksamheter utifrån den enskildes behov.¹⁹

Kulturrådets stöd för läsfrämjande utgörs av bidrag till olika verksamheter och poster med en spridning över hela landet. Följande satsningar som kulturrådet ger stöd till idag är bland annat: bidrag till litteratur- och läsfrämjande insatser, inköpsstöd till folk- och skolbibliotek, stärkta bibliotek, bokstart och läsambassadörer. Alla är satsningar på olika nivåer för att främja läsning och på så sätt utveckla individen och samhället.²⁰

2.1.3 Skolverkets Läslyftet

Skolverket står bakom Läslyftet som är en kompetensutvecklingsinsats i språk-, läs- och skrivdidaktik. Ett projekt som bygger på kollegialt lärande där lärare lär av varandra. Syftet med insatsen är att öka elevers läsande, skrivande och lärande genom att utveckla kvaliteten på undervisningen.

Projektet riktar sig till lärare inom grundskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola, samt lärare och förskolelärare inom förskolan. Skolbibliotek kan också vara en del av läslyftet och det går att arbeta med projektet med eller utan bidrag från staten.²¹

Läslyftets kompetensutvecklingsmodell bygger på att lärare tillägnar sig kunskaper i den dagliga undervisningen genom ett strukturerat arbetssätt. Modellen är framtagen för Läslyftet och materialet är indelat i moduler som läraren strukturerat kan arbeta med. I modulerna finns aktuella artiklar kring aktuell forskning, och även undervisningsfilmer, diskussionsfrågor och exempel på aktiviteter som kan genomföras med eleverna i undervisningen.²²

Modulerna är framtagna i samarbete med högskolor, universitet och Skolverket, och så länge kompetensutvecklingsprocessen pågår tas nya moduler fram. Sedan 2016 har det kontinuerligt genomförts utvärderingar av läslyftets olika moduler och vilken effekt de har bidragit med i undervisningen. Moduler kring läsning på gymnasiet är representerade, både kring lässtrategier för ämnestexter som samhällskunskap, samt perspektiv på litteraturundervisning.²³

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Statens Skolverk. *Läslyftet i skolan. Planera och organisera för kollegialt lärande*. 2018.

²² Ibid.

²³ Ibid.

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Linda B Gambrell - *Seven rules of engagement*

Linda B Gambrell forskar inom läsning på universitetet i South Carolina, USA. Gambrell presenterar i sin forskning *Seven rules of engagement* sju regler som ska stärka läsmotivationen för elever. Gambrell hänvisar till resultat från PISA (2010), där det framkom att de elever som var mest läsmotiverade presterade bättre än de elever som inte var det alls. Här visade det sig att 37 procent av alla medverkade studenter inte alls var läsmotiverade vilket förklarar en del av resultaten. Gambrell poängterar att om en elev inte är alls motiverad att läsa kommer de aldrig att nå sin fulla potential.²⁴

Gambrell hänvisar i sin artikel *Seven rules of engagement* till en studie av gjord av Guthrie, Shafer och Huang (2001), som visar att elever med hög läsmotivation och hemförhållanden med föräldrar med lägre akademisk bakgrund och lägre inkomst har en bättre läsförmåga än elever med lägre läsmotivation och samma hemförhållande. Slutsatsen från denna studie är att läsmotivationen är viktigare än elevens hemförhållanden. Gambrell menar att utifrån denna studie borde ett större fokus läggas på just läsmotiverande faktorer. Vad krävs för att eleverna ska öka sin motivation till att läsa?²⁵

Den första regeln är att elever är mer motiverade till att läsa när läsning och läsuppgifter har relevans för eleven. När eleven finner koppling mellan det material som finns i undervisningen, det de läser och sina liv blir de mer engagerade och kan på så sätt ta till sig texten bättre.²⁶

Den andra regeln handlar om att eleven blir mer motiverad till att läsa om de får tillgång till ett rikt och varierat urval av texter från olika genrer. Detta talar om för eleven att läsning är värdefullt och utmanar eleven att utveckla sin läsvana.²⁷

Den tredje regeln handlar om att eleven ska få flera tillfällen till att läsa och tillräckligt med tid för sin läsning i klassrummet. Gambrell lyfter att tjugo till trettio minuter är att föredra men att endast tio minuter kan räcka för att ge önskad effekt. Att träna sin läsförmåga i klassrummet vid flera tillfällen gör att eleven blir en bättre läsare och får då en ökad motivation till att läsa.²⁸

Den fjärde regeln som motiverar eleven till att läsa är om eleven får välja vad de ska läsa och hur de ska arbeta med läsningen. Att äga och ta ansvar för sin inläringar skapar motivation

²⁴ Gambrell, B, Linda. *Seven rules of engagement*. The reading Teacher. vol 65. 2011.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

för eleven som anstränger sig mer och då ökar sin förståelse för den text eleven läser, vilket ökar elevens motivation till att fortsätta läsa.²⁹

Den femte regeln som Gambrell presenterar handlar om att eleven får dela sin läsupplevelser med andra. Det omfattar att eleven får möjlighet till att samtala om den text, de böcker som de har läst, läsa tillsammans, dela boktips och även läsa varandras texter om det lästa. Eleven inspireras och ökar sin motivation till att läsa.³⁰

Den sjätte regeln som motiverar eleven till att läsa är att läsningen är på rätt nivå. Gambrell lyfter att lyckas med utmanande texter med ett visst motstånd motiverar eleven till att läsa ytterligare.³¹

Till sist, den sjunde regeln som motiverar eleverna till läsning när det ges incitament för att läsningen är viktig. Belöningar ska vara läsrelaterade och den feedback eleven får på sin läsning ger motivation för eleven att lära mer och läsmotivationen ökar.

Gambrells slutsats är att motivationen spelar en stor roll när vi pratar om elevens läsförmågor och läsvanor. Elever med hög motivation som ser läsningen som spännande och utmanande kommer att upprätthålla sin motivation till läsning och på så sätt bli ännu bättre läsare.³²

2.2.2 Cecilia Gärdén - *Skolbibliotekets roll för elevers lärande*

2015 fick Kungliga biblioteket i uppdrag, från regeringen, att ta fram förslag till en ny biblioteksstrategi. Följande är av vikt i det nya uppdraget som presenterades i mars 2019:

...tillsammans med berörda aktörer på skolområdet gör en analys av vilka utvecklingsbehov som finns för skolbibliotek för att de i ökad grad ska kunna främja språkutveckling och stimulera till läsning.³³

Utifrån detta fick Cecilia Gärdén, som är forskare och filosofiedoktor vid Bibliotekshögskolan i Borås, i uppdrag att kartlägga vad svensk och internationell forskning har skrivit om skolbibliotekets roll i förhållandet till elevers lärande.³⁴

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ Gärdén, Cecilia. *Skolbibliotekets roll för elevers lärande. En forsknings- och kunskapsöversikt år 2010-2015.*

Linköping: LTAB, 2017. s.8

³⁴ Ibid.

Oskar Ekman har skrivit en artikel, *Bra skolbibliotek gynnar elevers läsutveckling*, på Skolverket (2019) där han intervjuar Gärdén kring den kunskaps- och forskningsöversikt som hon presenterar.³⁵ Gärdén har läst hundratals texter i sin översikt och som alla lyfter fram samma framgångsfaktorer:

...ett skolbibliotek – där ledning, lärare och bibliotekarier arbetar tillsammans - gynnar elevernas läsutveckling och informationskompetens.³⁶

Gärdén lyfter även fram att eleverna själva uppskattar ett väl fungerande skolbibliotek. Enligt eleverna är biblioteket mer än en bokdepå. Här finns plats för studier, grupparbeten och även socialt umgänge. Enligt Ekman är detta inget nytt utan forskning har visat på detta under många år.³⁷

Enligt Gärdéns kunskapsöversikt är det många skolledare som inte förstår sig på skolbibliotekets roll och dess funktioner. Kunskapen brister och Gärdén menar att orsaken till det kan vara att de aldrig har sett ett väl fungerande skolbibliotek i praktiken. Gärdén lyfter fram att flera texter talar för en samsyn vad det gäller syfte, mål och arbetssätt. Att det finns en gemensam syn på skolbibliotekets funktion. Vidare anser Gärdén att vi inte ska prata om bibliotek utan om bibliotekarier. Då de är viktiga för elevens läsutveckling, källkritiska tänkande samt digitala kompetens. I kunskapsöversikten verkar det dock som att flertalet av skolbibliotekarierna är blygsamma vad gäller att visa verksamheten vad de faktiskt arbetar med. I de verksamheter där det finns ett väl fungerande skolbibliotek finns det också väl medvetna bibliotekarier som kan sätta sig in i verksamheten och de olika roller, både skolledare, lärare och elever, och de behov som finns.³⁸

Gärdén hoppas på att hennes forskningsöversikt kan användas i verksamheter som kompetensutveckling för att hitta bibliotekets funktion och för att få en samsyn i verksamheten.³⁹

I Ekmans artikel är Gärdén hoppfull när det gäller skolbibliotekets framtid. Här avslöjar hon att Skolinspektionen genomför en granskning över hur rektorn tar ansvar för samverkan mellan skolbibliotek och lärare och hur verksamheten tar hjälp av skolbiblioteket i den pedagogiska verksamheten.

³⁵ Ekman, Oskar. *Bra skolbibliotek gynnar elevers läsutveckling*. Skolverket: 2019

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

Den forskning som lyfts fram ovan används delvis av läsgruppen som utgångspunkt i läsprojektet, framför allt Gambrells tankar kring läsmotiverande faktorer. Gärdéns forskningsstudie har bibliotekarierna tagit del av för att just öka samarbetet med lärarna på skolan och för att öka läsning av litteratur i alla ämnen. Dock har inte övriga lärare och rektorer tagit del av Gärdéns studie, utan endast Gambrells.

3. Metod

I detta avsnitt presenteras val av metod, beskrivning av läsprojektet, urval, genomförande och frågan om begreppen reliabilitet och validitet är användbara inom den kvalitativa forskningsmetoden, samt forskningsetik.

3.1 Val av metod

Den utvalda undersökningsmetoden är en fallstudie och genomförd som ett verksamhetsinitierat utvecklingsarbete på en gymnasieskola i södra Sverige. Ett verksamhetsinitierat utvecklingsarbete utgår från skolans behov där verksamheten har initierat uppdraget, och där jag som student genomför studiet inom ramen för mitt examensarbete.⁴⁰

Enligt Alan Bryman är en fallstudie ett studium av ett enda fall som är både ingående och detaljerat. Fallstudier tenderar att användas inom den kvalitativa forskningen, men det är vanligt att en fallstudie innefattas av både kvalitativa och kvantitativa inslag.⁴¹ Brymans tankar kring fallstudier faller inom ramen för denna studie då det är en utvärdering av ett specifikt projekt på en viss skola med hjälp av kvalitativ intervju och kvantitativt inslag.

De genomförda intervjuerna är semistrukturerade där det finns allmänt formulerade frågor nedskrivna i en intervjuguide men där ordningsföljden under intervjun har varierat på grund av att beröringspunkter i en fråga kan röra en annan. Det kan vara så att det under intervjun krävs följdfrågor på en fråga för att kunna följa upp svaret ytterligare. Enligt Bryman är fördelen med semistrukturerad intervju möjligheten att relativt fritt följa samtalet under intervjun och få en uppfattning av intervjupersonens upplevelser och tolkningar.⁴² Under intervjuerna har detta varit en fördel då intervjuguiden har funnits som stöttning och för säkerställandet av att det material som samlas in har relevans för frågeställningen och att samtalet under intervjun varit relativt fritt utifrån det som intervjupersonerna lyft fram.

På skolan har det genomförts ett projekt kring läsning under ett läsår och på uppdrag av den läsgrupp som arbetar med projektet har en fallstudie genomförts för att ge input på vad som behöver förbättras inför kommande läsår. Dels utifrån syfte och mål och de ramar som projektet

⁴⁰ *Guide till examensarbete på avancerad nivå*, Malmö Högskola, fakulteten för lärande och samhälle, 20160209. s.18

⁴¹ Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber, 2018 (3:e uppl). s.96 f

⁴² *Ibid.*s.260.

har och dels utifrån vilka behov lärarna på skolan har för att kunna ta till sig och genomföra projektet i sin undervisning framöver. Fallstudien har genomförts under vårterminen 2019, på det samhällsvetenskapliga programmet med lärare som undervisar i ämnet samhällskunskap, samt rektor och bibliotekarier har medverkat.

3.2 Beskrivning av läsprojektet

Det utvärderade läsprojektet startade upp under läsåret 2018/2019, men redan under 2017 påbörjades arbetet av läsgruppen på skolan som består av rektor, lärare på skolan med intresse för läsning, samt bibliotekarierna. Läsgruppen har vid ett flertal tillfällen träffats och diskuterat hur skolan kan arbeta med att främja läsning. Skolan har tagit del av Kulturrådets handlingsprogram för läsfrämjande från 2014 och utifrån det satt upp målet att göra skolan till en "läsande skola". De övergripande målen med läsprojektet är att öka elevernas lust och motivation till att läsa genom att läsa i alla ämnen. Läsningen består av litteratur av olika slag från olika genrer och som är kopplat till det ämne som eleverna läser. Det finns även förhoppningar om mer och flera ämnesövergripande samarbeten bland lärarna samt att få lärarna att använda biblioteket som en samarbetspartner och inte som en bokdepå.

Läsprojektets utformning baseras främst på Linda B Gambrells forsknings-sammanställning av läsmotiverande faktorer.⁴³ Utifrån Gambrells sju läsmotiverande aspekter sattes förslag på en rad olika bokpaket ihop med olika teman. De paket som lärare i fallstudien har använt sig av i sin undervisning i samhällskunskap är kriminologi- och välfärdspaketet. Varje paket består av tre till sex titlar i olika genrer. I kriminologipaketet har eleverna fått läsa följande böcker: *Smuts* (Katarina Wennstam), *Kan man då två gånger* (Leif GW Persson), *Helvetet inifrån* (Olsson/Wierup), *Lasermannen* (Gellert Tamas) och *Störst av allt* (Malin Persson Giolito). De elever som har läst välfärdspaketet har läst följande böcker: *Konsten att vara Caroline* (Peter Barlach), *Björnstad* (Fredrik Backman), *Yarden* (Kristian Lundberg), *Eleonor & Park* (Rainbow Rowell), *Mina drömmars stad* (Per Anders Fogelström) och *Det växte ett träd i Brooklyn* (Betty Smith). Utöver dessa bokpaket har lärare kunnat lägga till och ta bort böcker i samråd med bibliotekarierna. Det finns frihet att kombinera paketen eller att ge förslag på nya bokpaket. Ett viktigt kriterium i urvalet av böckerna har varit att de ska finnas i Legimus, för att elever som behöver lässtöd ska kunna få det.

⁴³ Se avsnitt 2.2.1.

Det finns inte i dagsläget en aktuell beskrivning av projektet till lärarna. Bibliotekarierna har gett ut information till lärarna genom att presentera läsprojektet under uppstartsveckan i augusti 2018, samt presenterat projektet i arbetslagen på skolan. Ytterligare information om projektet har gått ut på skolans lärplattform. Upplägget har presenterats med hjälp av en powerpoint, där följande rubriker har presenterats för lärare och elever: presentation av olika titlar, ni väljer ut titlar och fördelar sedan dessa till eleverna, ni får tid att läsa på lektionstid där läraren läser samtidigt, det lästa diskuteras i smågrupper, någon form av redovisning kommer att ske och läraren meddelar hur detta ska genomföras samt att detta är obligatoriskt. I presentationen framkommer det även att grundtanken är att läsprojektet inte ska bedömas.

3.3 Urval

I studien medverkar tre lärare på det samhällsvetenskapliga programmet som undervisar i samhällskunskap, en rektor och skolans två bibliotekarier. Detta är delvis ett så kallat tillfällighets- eller bekvämlighetsurval, då lärarna vid tillfället fanns tillgängliga vid undersökningen. Läsgruppen som håller i projektet, ville genomföra studien i slutet av terminen för att kunna utveckla projektet inför nästa läsår. Enligt Bryman passar denna typ av urval då de data som framkommer inte utgör några slutgiltiga resultat, med tanke på att dessa kan vara svåra att generalisera. Dock kan resultatet användas för att i framtiden göra ytterligare studier på området.⁴⁴

Utöver intervjuerna har skolans samtliga lärare, 251 stycken, även fått möjlighet att besvara en enkät⁴⁵ kopplad till projektet. Detta för att läsgruppen vill utvärdera alla lärarnas inställning till läsprojektet. Av dessa är det endast 5.6 procent svar registrerade. Orsaker till detta bortfall kan bero på att flertalet lärare inte tar till sig den information som presenteras på plattformen varje vecka och på att flertalet lärare inte har något intresse av detta läsprojekt. Svårigheten att sprida information är känt på skolan sedan tidigare, enligt rektorn. Resultatet av enkäten föll ej väl ut och frågan är om den ger fallstudien någon tyngd. Jag har valt att se de svar som räknats som svar på enkäten. Ett icke svar är också ett svar, men det säger något annat, och i detta fall är just det resultatet intressant med tanke på de svårigheter som finns när nya projekt och beslut skall implementeras i klassrummet.

⁴⁴ Bryman. 2018. s. 243 f.

⁴⁵ Se bilaga 4.

Då projektet bidraget till samtal mellan lärare på skolan har jag även tagit del av flera diskussioner, kommentarer och åsikter kring projektet i miljöer som arbetsrum och personalrum. Då jag är en del av kollegiet och delvis arbetar på skolan kan jag vara färgad av det som framkommer och så även mina åsikter och värderingar kopplade till projektet.

Det finns flera lärare som har genomfört projektet på skolan, men jag har valt att avgränsa mig till att intervjua de lärare som har medverkat och arbetar på det samhällsvetenskapliga programmet och undervisar i samhällskunskap. Övriga lärare har fått möjlighet att kommentera och lämna sina åsikter i den utskickade enkäten. De medverkande har alla frivilligt valt att vara en del av studien.

3.4 Genomförande

I detta avsnitt redogör jag för genomförandet av insamling av material och hur bearbetning och analys av materialet, transkriptionerna och analysen har gjorts.

Långt innan utvärderingen av läsprojektet påbörjades gav rektorn ett godkännande till genomförandet av fallstudien som ett verksamhetsinitierat utvecklingsarbete. Utifrån detta beslut och i samråd med läsgruppen har sedan fallstudien formats.

Först fick de lärare som har medverkat i projektet på det samhällsvetenskapliga programmet ut ett mail⁴⁶ där fallstudiens syfte och mål presenterats, samt frågan om de vill medverka i studien. Tre lärare tackade ja, och de blev sedan inbjudna till en intervju utifrån de frågor som presenteras i intervjuguiden för lärare.⁴⁷ Därefter planerades intervjun med rektor och bibliotekarierna in. Även vid dessa intervjuer användes en intervjuguide för rektor respektive bibliotekarie.⁴⁸ Alla sex intervjuer genomfördes i ett grupprum eller arbetsrum på skolan. Var och en av intervjuerna pågick i cirka 20 till 30 minuter. En del frågor var korta detaljerade frågor och andra var öppna frågor där läraren själv kunde bestämma vad de ville prata om. I vissa fall besvarade de flera frågor i ett och samma svar och därmed lyfte jag inte alla frågor i alla intervjuer. Jag spelade in intervjuerna med hjälp av en mobiltelefon som placerades mitt på bordet, därmed kunde jag fokusera på att lyssna aktivt och ställa eventuella följdfrågor.

Direkt efter första intervjun påbörjades transkriptionsprocessen av intervjun och de följande i samma takt som intervjuerna hölls. I processen skrev jag i löpande text det som sades under

⁴⁶ Se bilaga 5.

⁴⁷ Se bilaga 1.

⁴⁸ Se bilaga 2 och 3.

intervjun och där mina frågor och lärarens svar framgår. Jag har valt att inte ta med pauser, bakgrundsljud, instämningar, 'eh' och 'mm' i transkriberingen. Om läraren har tagit upp annat som inte hör till frågan och ämnet har jag inte heller tagit med det i transkriptionen, men det finns markerat i texten.

Fördelen med att transkribera löpande i processen är att det under en intervju kan komma nya tankar och frågor som kan tillföra andra synvinklar redan inför nästa intervju. Inför den tredje och sista intervjun med lärare, kunde jag se ett mönster utifrån de två tidigare intervjuerna. Lärarnas tidsaspekt och innehåll i kurserna var något som återkom som teman i båda. Även i den tredje intervjun lyftes samma teman och jag förstod att detta är något som begränsar lärarnas medverkan i läsprogrammet.

Utifrån rektorns input och de tankar som kom fram vid samtal med lärarna och bibliotekarierna utformades sedan en enkät som alla lärare på skolan fick möjlighet att besvara.⁴⁹ Syftet med enkäten är se vilken inställning lärarna har till läsning av litteratur oavsett ämne. Enkäten formulerades i googleformulär där frågorna var både öppna och slutna.

Det insamlade materialet har sedan bearbetats, transkriberats och presenterats i resultatdelen.

I det avslutande kapitlet presenteras sedan analys och diskussion av det insamlade materialet utifrån mina frågeställningar och den litteratur som presenterats under rubriken litteraturgenomgång.

Avslutningsvis ges förslag till hur läsgruppen på skolan kan utveckla läsprogrammet för att det dels ska få större spridning bland lärarna och dels för att lärarnas inställning till läsning av litteratur i samhällskunskap ska öka. Därefter följer en metoddiskussion och förslag på framtida forskning.

3.5 Reliabilitet och validitet

Det är många kvalitativa forskare som ifrågasätter användandet av begreppen reliabilitet och validitet inom denna typ av forskning. Dessa begrepp kommer från naturvetenskapen och förekommer främst inom den kvantitativa forskningen. Alan Bryman presenterar forskarparet Guban och Lincolns (1994) alternativa kriterier till begreppen reliabilitet och validitet, för att

⁴⁹ Se bilaga 4.

kunna bedöma kvalitativa undersökningar. De två grundläggande kriterier är *tillförlitlighet* och *äkthet*, och som skulle kunna användas inom den kvalitativa forskningen.⁵⁰

Tillförlitlighetens kriterier innefattar trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera det som framkommer i undersökningen. Med äkthetskriterierna lyfts ett antal mer generella frågor som om forskaren ger en rättvis bild av de åsikterna som kommer fram i undersökningen, om undersökningen hjälper dem som har varit med att komma fram till en bättre förståelse för området och för den sociala miljön som de lever i, men även en förståelse för hur väl andra personer upplever olika situationer och om de kan förändra sin situation. Till sist innehåller kriteriet även om deltagarna har fått en möjligheter att vidta de åtgärder som krävs för att nå ett visst mål.⁵¹

Då denna undersökning är en fallstudie görs det därmed inga anspråk på generaliserbarhet. Att bedöma denna fallstudie utifrån begreppsparen tillförlitlighet och äkthet är mer användbart.

Att beakta är att jag tidigare har tjänstgjort och dels tjänstgör på skolan, vilket innebär att jag har varit i kontakt med skolans pedagoger och verksamheten. Detta kan bidra till att färga min uppfattning av deltagarna och därmed även mina analyser. Den kollegiala faktorn kan tänkas medföra en viss okritiskhet i mina tolkningar.

3.6 Forskningsetik

De informanter som har deltagit i fallstudien har blivit informerade om studiens syfte och att denne är godkänd av både Malmö Universitet och rektorn på skolan och att behandling av personuppgifter endast kommer att användas i utbildningssyfte.

Vid intervjutillfället lyftes även vetenskapsrådets forskningsetiska principer som baseras på fyra krav kring samtycke, information, konfidentialitet och nyttjande.⁵² De medverkande är medvetna om att de kommer att avidentifieras och att materialet enbart kommer att används till denna studie och därmed kommer att preskriberas efter godkänt arbete.

I arbetet benämns lärarna som lärare, rektor som rektor och bibliotekarierna som bibliotekarie.

⁵⁰ Bryman (2018). s.467 ff

⁵¹ Ibid.

⁵² Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (2002)

4. Resultat

I detta avsnitt presenteras fallstudiens resultat. Intervjuer med lärare, rektor och bibliotekarier har visat deras syn på vikten av läsning med elever i undervisningen, och lärarna presenterar även sin syn på läsning i ämnet samhällskunskap. Svårigheterna som gör att många lärare inte läser med sina elever i undervisningen är bristen på tid och rum i sina kurser.

4.1 Läraren

De lärare som har medverkat har läst läsprojektets bokpaket om välfärd och kriminologi inom ämnet samhällskunskap. Två av lärarna har haft en bedömningsuppgift kopplat till läsningen, medan en annan lärare inte hade det.

4.1.1 Läsning i samhällskunskap

Lärarna i undersökningen är positiva till att läsa med sina elever i undervisningen. Två av lärarna poängterar hur viktigt det är för elevens språkliga utveckling att läsa dagligen och då olika typer av texter och litteratur. Ytterligare en vinst som läsning ger som en av lärarna lyfte fram är:

...att genom läsning kan eleven ta till sig ämnet bättre, förståelsen för texten ökar och elevens läsförmåga blir allt bättre. Inte bara att eleven lär sig fackorden utan det är lika viktigt att eleven lär sig att läsa mellan raderna. (Lärare)

Det framkommer även i våra samtal att abstraktionsförmågan ökar vid läsning av skönlitteratur, vilket leder till ökad empatiförmåga och eleven får större förståelse för att människors livssituation ser olika ut i olika kulturer och samhällen, och så även över tid.

Två av lärarna vill läsa mycket mer än vad som får plats inom ramen för kurserna i samhällskunskap. De lyfter att innehållet i kurserna tar för mycket tid för att hinna med att läsa dagligen. Lärarna kompromissar, prioriterar och läser lite med eleverna i varje kurs.

När lärarna läser med eleverna läser de framför allt tidningsartiklar, i läroboken och utdrag från böcker. Det är inte någon lärare som regelbundet läser skönlitteratur i undervisningen i samhällskunskap. Dock läser en lärare mer skönlitteratur än de andra då det faller sig mer naturligt inom ramen för lärarens sidoämne. En av lärarna låter eleverna läsa någon form av

text vid varje lektionstillfälle och menar att ett utdrag från en bok räcker långt. En hinner inte med att läsa varje lektion utan det sker mer sällan. Målet för alla lärarna är dock att hinna med att läsa något med eleverna varje vecka. Att läsa skönlitteratur är en av lärarna bekant med sedan tidigare, medan de andra två inte har gjort detta. Det framkommer att det som eleverna läser oftast är kopplat till en uppgift.

4.1.2 Läsning i läsprojektet

Lärarna var alla positiva till läsprojektet och såg det som en möjlighet att få in läsningen i undervisningen i samhällskunskap. Lärarna menar att när eleverna får möjlighet att läsa på alla lektioner under en begränsad tid, gör det att de får kontinuitet i sin läsning och kommer då in i läsningen bättre. En av lärarna lyfter Daniel Willinghams bok *Den läsande hjärnan* och refererar till Willinghams resonemang kring att en av de faktorer som gör dig till en bra läsare hör ihop med att du har en hög allmänbildning:

Genom din kännedom om begrepp, ord, platser, historiska platser som du har fått genom din läsning gör dig till en bättre läsare, vilket gör att du blir bättre på att läsa och då läser du mer. Detta kallar Willingham för Mattehusparadoxen. (Lärare)

På frågan varför de har valt att medverka i läsprojektet motiverar en av lärarna sitt val med att:

...projektet har skapat tid för läsning i undervisningen, ett sätt att arbeta med språket i alla ämnen och att det blev en annan ingång till det specifika ämnet. (Lärare)

En av lärarna lyfter att hen har fått möjlighet att samarbeta med andra lärare, vilket dels varit ett trevligt utbyte men även tillfört kvaliteter för elevens läsning. Samma lärare påpekar att eleverna har fått tid för läsning i lugn och ro och menar att om eleverna får tid till att läsa lite varje dag i skolan så är det inte svårt att ta upp boken och börja läsa även hemma.

Det framkom även av en lärare att kunskaper kan mätas på olika sätt och det är inte alltid att ett prov är den bästa formen. I detta projekt fick eleverna sätta sig ner och samtala om boken och koppla den till begrepp och innehåll i undervisningen. Att visa på förmågan att associera det de läser med situationer och fenomen i samhället fungerar utmärkt. Läraren påpekar dock att det är viktigt att hitta rätt litteratur och att ett samarbete med biblioteket underlättar.

Två av de intervjuade lärarna lyfter att de har haft stor nytta av läsprojektet i sin undervisning. Dels har elevernas läsförmåga och läsvana ökat med den dagliga läsningen, och

dels upplever eleverna att deras koncentration har ökat. Läraren har efter projektet valt att ta fram egna bokpaket och fortsätta läsa en stund vid varje lektion.

En lärare berättar att läsprojektet rann ut i sanden men att det trots allt gav eleverna ett värde då eleven faktiskt satt ner och läste. Läraren berättar att eleverna uppskattade denna stund. Eleverna påpekade för läraren att de kände ett lugn av att sitta och läsa och därefter fann de det lättare att fokusera under lektionen. Lärarens hypotes om hur utfallet på projektet skulle bli blev en annan, men lyckat på ett annat sätt genom att elevens koncentration ökade.

En av lärarna lyfter att elevens självkänsla ökar när de inser att de faktiskt läst en bok och att de kan koppla det som de har läst till undervisningen eller till något som de själva har varit med om. Här anser läraren att bokpaketen har uppfyllt syftet med läsningen i samhällskunskap, då eleverna har känt igen sig i litteraturen. Dels utifrån egen upplevelser och dels utifrån det som läraren tagit upp under lektionerna. Läraren berättar att en elev blev så glad över att äntligen förstå vad välfärd innebär.

De svårigheter som lärarna har stött på är av olika karaktär. En lärare har stött på ett flertal elever som har dyslexi och som på grund av det har varit motståndare till att läsa. Svårigheten har varit att få de eleverna till att förstå att det är lika viktigt, om än viktigare, att läsa när möjligheten fås. Läraren berättar att hen kontaktade specialpedagogen för att få stöttning i klassrummet. Där fick läraren god respons och eleverna fick goda insikter av vikten att dels lyssna på boken via Legimus, men att även samtidigt följa med i den tryckta boken. I efterhand berättar läraren att eleven var stolt över att ha läst boken och att eleven fått större förståelsen för ämnet.

En annan svårighet som en av lärarna lyfter har varit att få eleverna till att välja rätt bok utifrån sin läsnivå. Några elever i den klassen tyckte att de böcker som de valt har varit alldeles för svåra, både språket och beskrivningar har varit svåra att ta till sig och att dessa elever inte har kunnat identifiera sig med böckerna.

En lärare berättar att hen själv var entusiastisk till projektet till en början, men att hen inte fick eleverna med sig på grund utav att läraren inte hade kopplat läsning till en uppgift:

När sedan allt kom omkring glömdes projektet av och rann till slut ut i sanden. Eleverna fann ingen mening med projektet då läsningen inte var knuten till en uppgift. De hade andra uppgifter som prioriterades där och då. Projektet utvärderades av eleverna och de kom fram till att de som ville fick läsa ut sina böcker men det var inget krav. (Lärare)

Läraren är tydlig med vad som krävs för att projektet ska lyckas nästa gång och ser redan nu fram emot planeringen av nästa bokpaket. Alla lärarna är överens om att det ligger i deras uppdrag att utbilda sina elever till läsare inom ramen för samhällskunskap. Efter att ha medverkat i läsprojektet ser de fram emot att läsa mer med sina elever och en av lärarna har redan beställt fler bokpaket av bibliotekarierna.

4.1.3 Inställning till läsning och läsprojektet utifrån enkätformulär

Alla lärare som besvarade enkäten är alla positiva till att läsa med sina elever i sin undervisning. 64.3 procent av lärarna har även en positiv inställning till läsprojektet, medan det är 14.3 procent som inte har det. Lika många vet inte vad de tycker i frågan och det finns en lärare som inte känner till projektet.

Flertalet, 64.3 procent, av lärarna som har besvarat enkätformuläret har valt att inte medverka på grund av olika faktorer. De nämner faktorer som tid, att de inte får ihop tiden det tar att planera och att skapa tid för läsning på lektionerna, som det största hindret. Även innehållet i kurserna kommer upp som ett återkommande tema, där ramarna är uppstyrda och läsningen får inte plats. Andra faktorer är planering. Det kan vara att läraren har gjort en dåligt planering till att lärarna redan hade gjort en planering för kursen när projektet presenterades. En lärare lyfter andra lärares oengagemang som en orsak till att projektet inte blev av och två av lärarna påpekar att de har fått in läsningen i egna projekt i undervisningen under läsåret.

All lärare anser att det ligger i deras uppgift att utbilda eleverna till läsare.

4.2 Rektor

4.2.1 Läsning i undervisningen

Rektorn på skolan ser läsning som en självklarhet i undervisningen med eleverna. Hen påpekar att läsning ger flera vinster för individen. Allt från bättre förståelse för enskilda ämnen, större förståelse för olika texttyper till att inte bara öka kunskapen om fackliga begrepp utan även att förstå det som sägs mellan raderna. Rektorn lyfter även abstraktionsförmågan och elevens utveckling av den empatiska förmågan.

Hen anser även att det ligger i skolans uppdrag att utbilda våra elever till läsare, oavsett vilket ämne läraren undervisar i, eller i vilket forum skolans personal möter eleven i.

I denna fråga lyfter rektorn fram Finland:

Finland är en läsande nation och som lyckas bra i PISA. De är ett exempel på att läsning ger goda vinster för kunskapsinhämtning. I Finland finns en läskultur som saknas här i Sverige. (Intervju med rektor)

4.2.2 Läsning i läsprojektet

Rektorn har en positiv inställning till läsprojektet och lyfter flera fördelar som projektet redan har fått med sig. Lärdomen om hur läsgruppen kan göra utvecklas hela tiden och som hen anser är den viktigaste reflektionen under hela processen. Rektorn ser att projektet har börjat sprida sig mer och det är något som de kommer att arbeta vidare med i läsgruppen. Det har skapats fler bokpaket längs vägen i samarbeten med lärare. Just detta poängterar hen som en viktig aspekt, att kunna sätta ett färdigt bokpaket i handen på läraren.

Sedan lyfter rektorn även att det är viktigt att vara goda förebilder för eleverna. Ett scenario som rektorn presenterar är när de, rektor, biträdande rektor och bibliotekarierna presenterade projektet för hela lärarkåren i aulan. Där och då släcktes lokalen ned, sedan tändes en lampa och där satt, X och Y, i varsin fåtölj med en bok i handen. De läste högt för lärarkåren, ett kort avsnitt från varje bok. Därefter presenterades läsprojektet och bokpaketen. Hen berättar att just detta ögonblick har det blivit mycket samtal kring i efterhand. Rektorn berättar att det inte alltid är det bästa alternativet att presentera forskning kring ett ämne först, utan det är viktigt med en intresseväckande start för alla parter.

Svårigheter kring projektet har enligt rektorn varit två saker. Tid och intresse. Det beror på stofffrånsel i de olika kurserna, vilket gör det svårt för läraren att få in läsningen. Sedan finns det de lärare som inte förstår varför vi ska läsa med eleverna. Här krävs det enligt hen insikter om att den tid som läggs ned på projektet och läsning i allmänhet är värdefull tid, både för läraren och eleven. Hen lyfter även att flertalet av lärarna anser att det bör ligga på ämnet svenska och inte på alla ämnen. Här tror rektorn dock att det till sist alltid handlar om prioriteringar, den oron som läraren känner för att hinna med kursen är större än att lägga fokus på det som eleven lär sig mest på.

Rektorn tror även att det behövs skakas om bland lärarna. Att lärarna inser att det gäller att lära av varandra. I denna diskussion nämner hen skillnaden på kollegialt lärande och kollektivt lärande. Där hen menar att det kollektiva lärandet är större och bättre. Det kollektiva lärandet innebär att ämnet eller arbetslaget flyttas framåt som helhet säger rektorn. Hen berättar att det kollegiala lärandet handlar om att individen lär sig och utvecklas inte att alla tar samma steg

tillsammans. Här ger hen ett exempel på ett arbetslag på skolan som har flyttat sig kollektivt framåt, både vad gäller utvecklandet av det enskilda ämnet och hela arbetslaget. Hen poängterar att det har varit tillfredsställande för alla parter.

Varför är det så att lärare ibland visar ett stort motstånd till olika projekt och begrepp som vi ska ta till oss i vår undervisning och vår fortbildning? Rektorn tror att många begrepp blir negativa bland lärare. Det kan vara begrepp som kollegialt lärande, bedömning för lärande eller extra anpassningar. Detta kan bero på att läraren känner att det läggs ytterligare uppgifter eller information på de redan befintliga och att detta känns ansträngande och skapar stress. Hen lyfter även att flera lärare, trots motstånd, redan arbetar med begreppen i sin undervisning. Läraren ger återkoppling till elevernas uppgifter och anpassningar finns för eleverna i klassrummen. Rektorn menar att det handlar om att bryta kulturer och skapa nya. Läskulturen borde vara självklar i våra klassrum, bland våra elever och i alla hem.

Rektorn bekräftar att det är svårt att implementera nya projekt i skolan och att få ut dem i klassrummen då spridning av information inte alltid går ut till berörda parter. Hen säger att bortfallet beror på att det inte läggs vikt vid att ta till sig all den information som sprids, dels via intranät men även via mail eller möten. Många lärare tenderar att stänga av, säkerligen på grund av stress, när de känner att informationen inte ger dem något direkt där och då. Rektorn berättar att en stor del av lärarkåren inte läser veckobrevet som läggs ut varje vecka. Därmed tar spridning av information lång tid och mycket information går till spillo. Här tror rektorn att hen som skolledare kan stötta läraren genom att skapa strukturer. Till exempel lyfter hen återigen att det är viktigt för hen som rektor att stå bakom beslut och synas när information ges ut. Allt för att signalera tyngd i informationen och att rektorn står bakom beslutet

Rektorn anser även att det är viktigt att skapa processer och att hålla vid dem. Läsgruppen är en viktig process för skolans utveckling mot att bli en läsande skola. Här krävs det att rektorn är med och stöttar upp vid möten och när informationen kring projektet ska delas ut till lärarna. Hen påpekar att när läsgruppen startade fanns endast ett fåtal lärare med, idag är gruppen mer än dubbelt så stor och det är tack vare att processen har varit igång.

Frågan kring lärares medverkan i Läslyftet väcktes under samtalet. Rektorn skickade i början av året ut ett mail kring Läslyftet och frågade om det fanns ett intresse bland lärarkåren. Det var en lärare som var intresserad av att medverka i projektet och driva det på skolan. Dock var rektorn tvungen, på grund av sparkrav, att ge avslag på ansökan. Detta innebär att det inte bedrivs något Läslyft på skolan idag.

Med tanke på den utveckling som presenterats ovan ser rektorn ljust på läsgruppen i framtiden. Hen hoppas på att informationen ska spridas ytterligare, att bokpaketen ska bli fler

och att fler lärare ska medverka i projektet redan till nästa läsår. Rektorn lyfter att det är viktigt att alla resurser på skolan är involverade och ute bland elever och i arbetslagen. Ett fungerande exempel på skolan är att specialpedagogerna har varit ute i arbetslagen tillsammans med lärarna, vilket gjort att de fått bättre samarbete med lärare och större insikt i klasserna. Här hoppas rektorn på att bibliotekets arbete kan, liksom specialpedagogerna, bli en resurs för alla.

4.3 Bibliotekarie

Bibliotekarierna lyfter tre mål kring läsprojektet utifrån deras syn på läsning och som de ville utveckla i läsprojektet. Ett mål är att de vill att läsningen ska lyftas på skolan och ingå i alla ämnen för att på så sätt få eleverna till att bli mer positiva till läsning och öka deras läsande. Ett annat mål är att de vill ändra attityden till läsning, och det tredje målet är att få vara en del av undervisningen och få lärarna att samarbeta mer med dem. Bibliotekarierna lyfter här att det är viktigt att läraren i samråd med biblioteket hjälper elever att låna böcker.

Idag skickar allt för många lärare upp klasser hit för att planlöst låna vilken bok som helst.
(Bibliotekarie)

Bibliotekarierna berättar att samarbetet med lärarna har varit mycket varierande under projektet. En del lärare har påpekat för dem att projektet känts som en plåga, medan andra lärare har uttryckt att de tycker att det är bra och att de gärna samarbetar med dem igen. Här poängterar bibliotekarierna att de önskar att lärarna hade sett dem som jämbördiga kollegor och att biblioteket är en resurs för lärarna i undervisningen.

Bibliotekarierna ser även att i de arbetslag där alla lärarna inte har varit med och fattat beslut om deltagande i projektet har flera lärare varit negativa till att ge eleverna tid till att läsa på lektionerna. Det finns även de lärare som har vägrat att ta ansvar för projektet i sin klass med förklaringen att de inte har haft tid eller orkat. Bibliotekarierna menar att den utvecklingen inte är bra, då målet är att få eleverna till att läsa mer för att på så sätt utveckla sin språkliga förmåga och sin läsförmåga.

Bibliotekarierna känner att de får den stöttning de behöver av rektor, men önskar att de hade fått mer stöttning även av biträdande rektorer, arbetslag- och ämneslagsledare.

5. Analys och diskussion

I detta avsnitt analyseras och diskuteras resultatet av fallstudien i förhållande till det teoretiska ramverk och den forskning som tas upp i avsnitt 2. Fallstudiens vikt för läsprojektet lyfts fram och så även en metoddiskussion och avsnittet avslutas med förslag till framtida forskning.

5.1 Analys av resultat

Denna fallstudie utgår ifrån frågeställningarna ”Hur är lärares inställning till att läsa litteratur med sina elever i ämnet samhällskunskap?” och ”Vilka svårigheter framkommer vid implementeringen av läsning i samhällskunskap?” Resultatet av studien visar på att alla lärare är positiva till att läsa med sina elever, både i undervisningen i samhällskunskap och i andra ämnen. Lärarna lyfter att läsning inte bara främjar läsförmågan utan även den språkliga förmågan lika mycket som att den skapar en bättre förståelse för texten och ämnet.

Att ta till sig ämnesspecifika kunskaper med hjälp av skönlitterär läsning i samhällskunskap har visat sig falla väl ut. De intervjuade lärarna lyfter att flertalet elever har påpekat att de har fått en större förståelse för ämnet. Utifrån de kunskaper som eleverna ska ta till sig i samhällskunskap och som eleverna fått ta del av i läsprojektet på ämnet välfärd visar på att eleven fått ta del av de examensmålen som gäller för det samhällsvetenskapliga programmet samt för syftet för ämnet samhällskunskap. De ska utveckla sina kunskaper om olika samhällsförhållanden i Sverige och skapa förståelse för hur samspelet mellan individ och samhälle ter sig, samt hur människors livsvillkor förhåller sig då som nu. I de böcker som eleverna har läst har de fått ta del av ovanstående från olika håll. När de sedan har diskuterat dessa har de delat med sig av sina kunskaper till varandra. De har analyserat utifrån samhällsvetenskapliga begrepp och kunskaper och de har även inspirerat varandra till att läsa ytterligare.

Resultaten visar även på att alla lärare inte läser med sina elever, då tid och innehållet i kurserna hindrar dem från att läsa kontinuerligt i undervisningen. Dessa teman, tid och innehåll i kurserna, återkommer även i intervjun med rektorn. Utifrån Gambrells (2011) forskning är den viktigaste aspekten för att få elever till att läsa är att lärarna arbeta aktivt med att främja läsmotivation för att ändra elevernas läsvanor och på så sätt öka läsförmågan. Här är det avgörande om läraren läser med sina elever i den dagliga undervisningen. Om läraren inte gör

det ges eleven ingen chans till att förbättra sin läsning och sin läsmotivation. Utifrån ämnet samhällskunskaps syfte ska lärarna arbeta med kunskaperna i ämnet med hjälp av olika metoder. Läsning är en metod, läsning av skönlitteratur är en annan. Att läsa litteratur i olika ämnen gynnar elevernas kunskapsutveckling och ger eleven förutsättningar till att kunna relatera det de läser till egna upplevelser och erfarenheter.

Lärarnas inställning till läsprojektet är inte lika positiv som deras inställning till läsning i ämnet samhällskunskap och i andra ämnen. En förklaring till detta kan vara att läraren känner att de inte har fått tillräckligt med information om projektet, hur det är tänkt att genomföras. Projektet saknar en projektbeskrivning med detaljerad information om innehåll och tillvägagångssätt. Därmed känner läraren att projektet blir tidskrävande, och som att det läggs ytterligare arbetsuppgifter på den ordinarie undervisningen. Med tanke på att många lärare känner att de knappt hinner med den blir ett läsprojekt för mycket. Läsgruppens tanke med projektet är dock att eleverna ska öva upp sin läsförmåga genom att läsa litteratur som kan kopplas till de ämnen som de läser i de olika kurserna. För att alla parter ska känna att projektet är givande krävs här ämnesövergripande samarbeten för att läsningen ska bli en naturlig del av undervisningen.

Alla lärare lyfter fram innehållet i kurserna som en av svårigheterna till att hinna med läsningen. Flertalet kurser på gymnasiet har ett gediget innehåll och det är tufft att få ihop dessa i planeringen som det är. En av Gambrells (2011) läsmotiverande regler handlar om att eleverna ska ha tillgång till flera olika typer av texter och genrer. Här anser jag att det handlar om inställningen till att läsa, då det finns både texter och litteratur om de flesta ämnen. Läsning är en metod att arbeta med innehållet i kurserna och som får positiva effekter även på språkinläring och läsförmåga. Läsmotivationen ökar och eleven läser mer. Eleven blir bättre på att läsa och kan på så sätt ta till sig ämnet bättre och kunskapsutvecklingen ökar. Enligt Gambrell (2011) räcker det med en liten stund vid varje lektion för att eleven ska utveckla sin läsmotivation. Kan lärarna här lägga upp sin undervisning så att eleverna vid varje lektion får möjlighet att läsa text och litteratur gynnar det elevens lärande och läsförmåga.

Lärarna lyfter att det tar tid att leta rätt på texter av olika slag som passar till ämnet. Här menar bibliotekarierna på skolan att de hjälper lärarna med att spara tid då de tar fram olika bokpaket som kan användas i undervisningen i de olika ämnena. Lärarna kan påverka dessa paket utifrån sitt ämne. Ett samarbete av detta slag, mellan lärare och bibliotekarie, är önskvärd för elevernas lärande, något som Gärdén (2017) poängterar i sin forskningsöversikt och som även bibliotekarierna på skolan strävar efter. Att de ska få mera insyn i elevens lärande för att på så sätt kunna bidra med sin profession kring litteratur, språk och kommunikation. Detta

lyfter Gärdén (2017) i sin forskningsöversikt och menar på att vi bör se bibliotekariernas profession istället för att prata om bibliotekets funktion. Hon påpekar också att en skola med ett väl fungerande bibliotek finns det medvetna bibliotekarier. På skolan där fallstudien är genomförd finns ett välfungerande bibliotek med flera utmärkelser för detta, men bibliotekarierna vill arbeta mer med lärarna för att komma närmre eleverna och utveckla ett fungerande arbetssätt sinsemellan. Detta är även rektorns förhoppningar. Att bibliotekarierna ska bli mer aktiva i arbetet kring och för eleverna ute i arbetslagen. Dock håller jag med Gärdén (2017) om att flertalet skolledare inte är bekanta med bibliotekariernas uppgift så som deras uppdrag ska utföras idag. Jag tror att detta kommer att förändras. Gärdéns (2017) synliggörande av skolbibliotekens roll för elevers lärande sätter sina spår kring hur skolledare ute på skolor förhåller sig till bibliotekens uppdrag i verksamheterna. Förändringar tar tid och för lärarna tar det ännu längre tid att implementera nya projekt i sina klassrum. Det gäller att gå utanför sin bekvämlighetszon och ändra sin inställning till att arbeta, i detta fall med läsning i undervisningen i alla ämnen.

Svarsfrekvensen på den enkät som skolans alla lärare fick möjlighet att besvara i denna fallstudie talar för hur information på skolan når fram till läraren. I samtalet med rektorn förutsågs detta utfall, men beslutet att skicka ut enkäten kvarstod. Detta då ett ickesvar är ett intressant svar för studien. Frågan är om det beror på att fallstudien är utförd i en universitetsstad i södra Sverige på en gymnasieskola där eleverna redan har en hög läsmotivation och att lärarna inte anser det relevant att arbeta med projektet i undervisningen? Eller är det så att lärarna på skolan redan arbetar med läsning i undervisningen och att de därför inte är intresserade av projektet och av att delge sin tankar i enkäten? Eller är det så att läsprojektet helt enkelt inte tilltalar dem då de ser att det skapar mer arbete? Hade det varit bättre att ge projektet ett annat namn för att locka fler lärare till att medverka. Eller beror det bortfallet främst på att informationen inte har nått fram till lärarna och att de under senare delen av vårterminen, då enkäten skickades ut, har mycket annat som ska göras och prioriterar bland sina arbetsuppgifter. Då jag är en del av verksamheten vet jag att fler lärare än de som har medverkat arbetar med läsning i undervisningen, både i ämnen som samhällskunskap och svenska. Även om det är vanligare i svenska än i samhällskunskap. Jag vet också att många lärare kämpar med att få sina elever motiverade till att läsa. Jag vet också att många lärare föreläser själva mycket mer än vad de låter eleverna läsa på lektionen. Oavsett bör fler lärare arbeta mer aktivt med läsning av litteratur i sin undervisning i samhällskunskap. I det projekt som erbjuds på skolan eller i andra.

På frågan om skolan medverkar i Läslyftet berättade rektorn att de hade som ambition att medverka med start 2019/2020, men dessvärre var tvungna att backa på grund av ekonomiska skäl. Läslyftet som är en stor satsning för att öka elevernas kunskaper på olika plan är något som jag anser att alla skolor borde arbeta aktivt med. Det finns flertalet moduler som handlar om läsning på olika plan. En av dessa moduler handlar om att stimulera elevernas läsintresse, ett annat om lässtrategier i alla ämnen. Verksamheternas sparkrav tar från det som är viktigt för elevernas kunskapsutveckling, och det som jag tror motiverar lärare till att utföra sin profession på bästa sätt. Fler undervisningstimmar och kursernas tuffa innehåll gör att lärarna prioriterar bort det som är viktigt i lärarens uppdrag. Att hålla sig uppdaterad kring aktuella ämnen, kring forskning som rör elevers lärande och den pedagogiska didaktiken, för att på bästa sätt möjliggöra elevens fulla potential vad gäller måluppfyllelse.

5.2 Diskussion

Min hypotes som jag lyfter fram i mitt inledande kapitel tycker jag stämmer väl överens med det resultat som jag har fått fram i studien. De lärare som jag har intervjuat är positiva till att läsa med sina elever och gör även detta i ämnet samhällskunskap, dock inte regelbundet i kursen. De lärare som har besvarat enkäten är också positiva till att läsa med sina elever. Trots detta visar resultaten även på att lärarna inte hinner med att läsa i den grad de strävar mot. Detta på grund av tid och innehåll i kurserna och lärarna får därmed prioritera bort läsningen trots att de inser vikten av läsningen.

Läsprojektet är en satsning för att få skolans lärare att läsa mer med sina elever i sin undervisning och att utveckla elevernas läsförmåga för att på sikt öka deras kunskapsutveckling. Resultatet av studien har fått mig att fundera kring följande aspekter för att kunna utveckla och arbeta vidare med projektet.

Att läsa inom ramen för ämnet samhällskunskap är för mig en självklarhet och något som jag själv gör flera gånger i varje kurs. De intervjuade lärarna har nu läst skönlitteratur i kursen Samhällskunskap 2 för första gången, och i två av fallen har resultatet blivit lyckat.

Projektet saknar en projektbeskrivning, vilket jag tror är en förutsättning för att få fler lärare att medverka i projektet. Tydliga ramar vad gäller syfte, mål, genomförande och alternativ till hur lärare kan arbeta med projektet i sina ämnen. Då läsgruppen har valt att utgå från Gambrells (2011) studie, *Seven rules of engagement*, borde denna presenteras utförligt för lärarna, både muntligt och skriftligt i projektbeskrivningen, och även ges exempel på hur de kan arbeta med

dess regler för att öka elevernas läsmotivation. Lärarnas inställning till projektet blir positivt om de får en helhet kring det material som erbjuds. På skolan arbetar bibliotekarierna med att ta fram en webbsida för projektet där lärare kan hitta information kring dessa tankar och där lärarna även kan titta på de bokpaket och titlar som finns. Tanken är att fler bokpaket ska skapas, allt utifrån önskemål och behov. I denna information skulle även exempelvis examensmål för det samhällsvetenskapliga programmet, syfte och innehåll i ämnet samhällskunskap (och övriga program och ämne) kunna presenteras, samt lyfta hur lärarna kan koppla dessa till den litteratur som presenteras i bokpaketen. Liksom rektorn, tror jag att flera lärare medverkar i projektet om det finns färdiga paket med tydliga ramar.

Liksom bibliotekariernas önskan tycker jag att alla skolledare, arbetslagsledare och ämneslagsledare bör ta del av projektet för att kunna stötta lärare som vill medverka och inspirera de som tycker det är svårt att se nyttan med projektet. Skolledare bör hjälpas åt att synliggöra bibliotekets roll i verksamheten och aktivt arbeta för samarbeten med lärarna. Kulturrådet stöttar läsambassadörer ute i landet för att inspirera till mera läsning. Läsambassadörer kan även finnas i skolverksamheten och bestå av elever, lärare och personal med hög läsmotivation.

Bibliotekariernas önskan om mer samarbete med lärare tror jag på sikt kommer att gå i uppfyllelse. Dels genom detta projekt som kommer att sprida sig bland lärare på skolan och dels genom att skolbibliotekens roll för elevers lärande kommer att synliggöras för skolledare och på så sett få en större betydelse för verksamheten. På skolan är rektorn redan positiv till detta arbetssätt. Förändringar kräver tid, arbete, utvärdering och omarbetning för att lyckas implementeras, i detta fall i alla klassrum. Detta projekt gynnar ett ämnesövergripande arbetssätt vilket jag tror på sikt ger elever en större förståelse för de ämnen som kurserna erbjuder, samt lärare en tillfredsställelse i att det på sikt skapar tid i undervisningen. Samarbeten gynnar i de flesta fall alla parter.

Med tanke på att fortbildning kom upp under två av intervjuerna med lärare, hade det varit intressant om skolan hade medverkat i Läslyftet och tillsammans med läsgruppen gett lärarna på skolan fler redskap till hur de kan använda litteratur av olika slag i den dagliga undervisningen i alla ämnen, samt hur de kan stimulera elevernas läsmotivation ytterligare. Kompetens är viktigt när nya projekt ska implementeras i verksamheten och det skapar ett lugn och en trygghet för de som håller i projekten. Eleverna får en bättre förståelse och insikt om läsning, varför de ska läsa och då kan de även ta till sig den litteratur som presenteras bättre och även få en ökad kunskap om ämnet.

5.3 Metoddiskussion

Denna utvärdering är genomförd som en kvalitativ fallstudie med kvantitativt inslag. Jag är medveten om att mitt urval är ett bekvämlighetsurval som inte skapar utrymme för att generalisera utan att resultatet kan användas i denna studie och för att i framtiden kunna göra ytterligare studier inom ämnet. Resultatet hade eventuellt blivit ett annat om fler lärare från flera program hade medverkat

Jag är även medveten om utfallet på enkäten som skickades ut till alla lärare på skolan inte har kunnat tillföra diskussionen kring lärarnas inställning till läsning något direkt nämnvärt men jag anser att jag trots bortfallet kunnat dra slutsatser utifrån de svar som kom in.

Hade jag genomfört studien igen hade jag genomfört en pilotstudie först för att se ett ungefärligt utfall och utifrån detta sedan strukturerat upp både intervjufrågor och enkätfrågor ytterligare utifrån ämnet samhällskunskap.

5.4 Framtida forskning

Då denna utvärdering inte berört elevernas synpunkter på läsprojektet skulle det vara intressant att göra en större och återkommande undersökning av alla de elever som har medverkat i projektet under hela läsåret och de elever som kommer att medverka kommande läsår. På så sett kan läsprojektet på skolan utvecklas ytterligare och eventuellt få en större spridning bland lärarna på skolan. Det hade även varit intressant att följa upp denna fallstudie igen nästa år för att se hur projektet har utvecklats och om fler lärare har valt att medverka i projektet. Frågan är om skolan kan arbeta mer strukturerat kring läsning utifrån Skolverket och Läslyftets moduler som ett komplement till läsprojektet.

Inom ämnet samhällskunskap på gymnasiet hade det varit intressant att utföra en större undersökning kring vilken typ av litteratur som används med eleverna i undervisningen. Då flertalet elever tycker att läsning är svårt hade det även varit intressant att följa upp hur elever och lärare arbetar med läsning för att utveckla förståelse för innehållet och ämnet. Begreppen i ämnet är många och ofta komplexa.

Referenser

Backman, Jarl. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur, 2016.

Bryman, Alan. *Samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber, 2018. (3:e uppl).

B Gambrell, Linda. *Seven rules of engagement*.

https://www.readinghalloffame.org/sites/default/files/final_pdf_of_ms_10.1002_trtr.01024.pdf (Hämtad: 2019-05-20, 10:30).

Edvadsson, Jenny. *Den fria läsningen kan bli en social hävstång*, Skolvärlden, 12 nov 2018. <https://skolvarlden.se/artiklar/den-fria-lasningen-kan-bli-en-social-havstang> (Hämtad: 2019-05-14, 07:50).

Ekman, Oskar. *Bra skolbibliotek gynnar elevers läsutveckling*. Skolverket. 2019-03-19 <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/bra-skolbibliotek-gynnar-elevers-lasutveckling> (Hämtad: 2019-05-22, 18:58).

Gärdén, Cecilia. *Skolbibliotekets roll för elevers lärande*. Linköping: LTAB, 2017

Jarl, Maria och Rönnerberg, Linda. *Skolpolitik - från riksdagshus till klassrum*. Stockholm: Liber, 2017.

Lindbäck, Johanna. *Läsning behövs i alla ämnen*. Skolvärlden: 2014-06-10 <https://skolvarlden.se/artiklar/lasning-behovs-i-alla-amnen> (Hämtad: 2019-05-14, 07:55).

Lindensjö, Bo och Lundgren P, Ulf. *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: Liber, 2018.

Regeringens proposition 2013/14:3

<https://www.regeringen.se/49bb92/contentassets/675c756728834af198bcd7a093cc3d84/lasa-for-livet-prop.2013143> (Hämtad: 2019-05-10, 12:35).

Rienecker, Lotta och Stray, Jörgensen, Peter. *Att skriva en bra uppsats*. Stockholm: Liber, 2018.

Skolverket. *Läroplan , examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Edita. 2011.

Skolverket. Lärportalen. *Lässtrategier för ämnestexter*.

https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/Gymnasieskola/028_lasstrat-for-amnestext (Hämtad: 2019-05-20, 10:58).

Statens offentliga utredningar. SOU 2018:57. *Betänkande av läsdelegationen. Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*. Stockholm. 2018

Ur samtiden. Uddén, Julia. *Den läsande hjärnan – hjärndagen*. 2018

<https://urplay.se/program/210427-ur-samtiden-hjarndagen-2018-den-lasande-hjarnan>

(Hämtad: 2019-05-15, 18:05).

Willingham T, Daniel. *Den läsande hjärnan*. Stockholm: Natur & kultur, 2018.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab: 2002.

Bilaga 1

Intervjuguide lärare

1. Hur är din inställning till att läsa med elever i din undervisning?
2. Läser du med dina elever i din undervisning? Vad i så fall?
3. Hur ofta läser du med dina elever?
4. I vilka sammanhang i så fall?
5. Vilken inställning har dina elever till läsning?
6. Hur var din inställning till det läsprojekt som presenterades av biblioteket i början av läsåret?
7. Varför valde du att medverka i projektet?
8. I vilket ämne har du genomfört projektet?
9. Hur har genomförandet av projektet som helhet gått?
10. Hur valde du att introducera projektet?
11. Vilka tidsramar har eleverna fått?
12. Hur mycket tid har eleverna fått till läsning under lektionstid?
13. Hur har du följt upp läsningen under lektionstid?
14. Vilket slutmål hade du med detta projekt i din undervisning?
15. Har eleverna blivit bedömda?
16. Vilken nytta har du haft av att medverka i projektet i din undervisning med eleverna?
17. Vad ser du att eleverna har fått ut av att läsa under detta projekt?
18. Vilka svårigheter har du stött på under projektets gång?
19. Hur ser du på den hjälp och stöttning som biblioteket kan ge dig i detta projekt och till läsning i din undervisning?
20. Är du nöjd med de bokpaket som biblioteket har plockat fram till just ditt projekt?
21. Vilka fördelar ser du med att läsa med eleverna i denna projektform?
22. Varför tror du att inte fler lärare väljer att delta i projektet?
23. Vilka hinder ser du att läsning i den dagliga undervisningen kan få?

Bilaga 2

Intervjuguide rektor

1. Vilken är din inställning till läsning med elever i den dagliga undervisningen?
2. Anser du att det ligger i skolans uppdrag och på lärarens axlar att utbilda våra elever till läsare?
3. Vad är svårigheten med de beslut som fattas uppifrån av exempelvis riksdag/regering/skolverket och som sedan ska implementeras i klassrummet?
4. Är det någon lärare som har visat intresse för Läslyftet på skolan?
5. Vad var er tanke med läsprojektet "X"?
6. Har det i projektet presenterats tidigare forskning kring läsning? Linda B Gambrells forskning kring läsmotiverande faktorer (Seven rules of engagement)? Eller Daniel T Willingham's bok "Den läsande hjärnan"?
7. Vilka fördelar tror du att projektet har fått med sig?
8. Vilka svårigheter tror du att bibliotek, lärare och elever har stött på?
9. Vad tror du krävs för att få lärare att ändra sin inställning till att läsa mer i sin dagliga undervisning?
10. Hur kan ni som skolledare stötta lärare i denna process?
11. Hur tror du att samarbetet mellan bibliotek och lärare kan bli bättre?
12. Hur ska ni utveckla detta projekt för att nå målet att göra Polhem till en läsande skola?

Bilaga 3

Intervjuguide bibliotekarie

1. Vad var er grundtanke med projektet "X".
2. Hur har samarbetet gått med lärarna och eleverna?
3. Vilka svårigheter har ni stött på?
4. Vilka fördelar ser ni med att eleverna läser i sin dagliga undervisning?
5. Hur har ni arbetat med att ta fram bokpaketen till de olika ämnena/programmen?
6. Hur önskar ni att ert samarbete med lärarna skulle se ut?
7. Känner ni att ni får stöttning uppifrån, av rektor?
8. Hur har ert uppdrag förändrats?

Bilaga 4

Enkätformulär lärare

Utvärdering av läsprogrammet "X"

Läsåret lider mot sitt slut och det är dags att utvärdera det läsprogram, som presenterades i början av läsåret. Ett program som på sikt ska få Y till att bli en läsande skola. Nedan följer ett antal frågor som vi hoppas att du vill svara på. Allt för att läsprogrammet ska kunna utvärderas, bearbeta och förbättra projektet inför nästa läsår.

*Obligatorisk

1. Vilken inställning har du till läsning med eleverna i din undervisning (oavsett ämne)? *

Markera endast en oval.

	1	2	3	4	5	
negativ	☐	☐	☐	☐	☐	positiv

2. Vilken är din inställning till läsprogrammet, "X" som skolan presenterade i början av läsåret? *

Markera endast en oval.

Positiv

Negativ

Vet ej

Känner inte till projektet

3. Har du valt att medverka i projektet och använda dig av det i din undervisning detta läsår? *

Markera endast en oval.

Ja

Nej

4. Om du svarade NEJ på föregående fråga: Varför har du valt att inte ta del av projektet denna gång? (beror det på innehåll, upplägg, tidsram, bedömningsaspekt, bristfällig information, litterära titlar, din egen tidsaspekt etc)

5. Om du svarade JA på frågan: Varför har du valt att medverka i projektet? Hur har genomförandet av projektet gått med eleverna i din undervisning? (sammanfatta kort)

4. Hur stor nytta ser du att läsa med eleverna i den här projektformen? (även om du valt att inte delta i projektet)*

1 2 3 4 5

liten stor

5. Vad behöver du för att du ska kunna läsa mer med dina elever i din undervisning? *

6. Anser du att det ligger i ditt uppdrag som lärare att utbilda våra elever till läsare? *

Ja
Nej
Vet ej

Bilaga 5

Mail till lärare.

Rubrik.

Utvärdering av läsprogrammet, X!

Hej,

Läsåret lider mot sitt slut och det är dags att utvärdera det läsprogrammet, "X", som presenterades i början av läsåret. Ett program som på sikt ska få Y till att bli en läsande skola.

Att läsa med våra elever dagligen ger oss stora vinster på sikt. Eleven utvecklar sitt språk, sin läsförmåga och sin empati för människors lika värde, kulturella, sociala och ekonomiska skillnader. För mig är läsning en viktig del i min undervisning i samhällskunskap och svenska.

Jag genomför denna utvärdering dels på uppdrag av läsgruppen för att på bästa sätt utveckla programmet till nästa läsår och dels som en del av mitt examensarbete. I mitt arbete kommer jag att föra en diskussion kring elevers läsning kopplat till ökade kunskaper samt hur beslut som fattas uppifrån sedan implementeras i klassrum och där läsförbättringen är ett exempel på de satsningar som görs för att öka de svenska elevernas kunskaper i skolan.

Du får detta mail eftersom jag vet att du har medverkat i programmet och undrar om du vill medverka i min utvärdering med dina tankar och kommentarer?

Med vänlig hälsning

För er kännedom kommer allt material som samlas in anonymiseras och jag har fått godkänt att genomföra undersökningen på skolan både från rektor Z och min handledare vid Malmö Universitet. GDPR finns att tillgå.

Tack på förhand!

Med Vänliga Hälsningar

Linda Bruhn.